

COSINZEANA

REVISTA ILUSTRATĂ SAPTAMĂNALĂ

□

REDACTOR: SEBASTIAN BORNEMISA

Anul III. — Nr. 34.

Abonamentul: Pe an 12 cor. Pe $\frac{1}{2}$ an 6 cor.
In străinătate 20 cor. □ Un exemplar 20 bani.

Orăștie, 31 August 1913.

Monumentul luptei popoarelor, în Lipsca.

După vacanță.

Zilele se scurtează, nopțile se lungesc, livezile îngălbinesc cu cele din urmă zile ale verii. Septembrie ne pândește cu văzduhul lui potolit, cu ceru-i palid și răcoros. Încă o vacanță pe sfârșite. Cu mâne intrăm într'o nouă epocă de activitate. Cu mâne începe un alt an școlar.

Căderea frunzelor și adierea calmă a toamnei îmi întoarnă mintea către trecut, către copilărie. Mă revăd în cele dintâi zile ale deschiderii claselor. În sufletele mele roiește iar melancolia dulce a acelor clipe neuitate. Îmi pare că încerc din nou senzațiile grave ale celei dintâi zile a noului an școlar. Parchetul cernit, pupitrele și catedra vopsite de curând împrăștiau un miros de terebentină pe care îl evoc și în clipele de față. Pe chipurile și în ochii conșcolarilor mei citeam aceleași păreri de rău de vacanțele sfârșite, aceleași preocupări ale muncii viitoare. În cea dintâi zi de clasă, sburdălnicia noastră era paralizată de atâtea evenimente mari! Programul școlar, lista cărților, numele profesorilor noi formau subiecte de discuții serioase. Fiecare dintre noi își alegea pupitrul cu multă precauțiune. Ne alegeam și vecinii de bancă și de joc. În mintea noastră ne făgăduiam cu solemnitate să muncim mai bine decât în anul trecut. De afară, cerul de toamnă ne atrăgea privirile și frunzele îngălbenite ale plopului din dreptul ferestrei licăreau de raze.

Întotdeauna cea dintâi zi a noului an școlar mi-a făcut impresia unei epoci de convalescență. Ca niște convalescenți gustam scurtul timp de reculegere, avangarda unei ere de muncă viitoare. Fețele noastre

erau palide de emoțiune, când vreun profesor nou își făcea intrarea în clasă. Cu intuiția ageră a copilăriei, căutam numai decât să discernem ce fel de om este și cum se va purta cu noi. Din multeori scene rupte din cele două luni de vacanță împrăștiau atenția noastră. Atunci ne cuprindea o melancolie adâncă pentru frumoasele zile dispărute. Și numai cu greu ne rețineam lacrimile.

La eșirea din clasă, pe la amiază, ne răspândeam pe străzile orașului în drumul nostru spre casă. Orașul ne părea schimbat. Și pășeam încet dealungul aceluiași clădiri și bisericici pe lângă cari trecuserăm de două ori pe zi, în anul școlar dispărut. Cerul era albastru, aerul răcoros, prin văzduh mirosea a frunze vestede. Și iar reveneau în minte zilele de vară petrecute cu părinții mei la poalele munților sau pe malul mării.

Plutonierul Bârzu din regimentul 8 de roșiori, care a fost capturat de Bulgari și schinguit în bătăi. Mai târziu a fost eliberat de trupe sârbești și trimis în România. Chipul nostru arată pe viteazul oștean, care a suferit atât de mult pentru patrie, în grădina spitalului din Turnu-Severin, unde își vindecă rănilile.

Și iar ni se strângea inima de păreri de rău.

Ziua era potolită, orașul liniștit, cete de păsărele treceau zburând deasupra noastră sub cerul curat. Iar noi ne repetam cu grijă că eram la începutul noului an școlar. În sufletul nostru de copil găseam așa de barbară necesitatea de a învăța! Veniți de sub orizonturile largi, clasa ne părea o temniță umedă și neagră. Destinul nostru ne părea sfâșietor de trist. Cât nu bănuiam noi, sârmanii, că va veni o vreme când clipele acestea ne vor apărea ca cele mai fericite ale vieții!

Zilele se scurtează, nopțile se lungesc, vacanța e pe sfârșite. O! voi, pe cari vă așteaptă iar școala cu pupitrele, cu catedrele și cu mirosul ei de terebentină, nu perdeți nici un amănunt din această întâia zi de clasă. În aducerile voastre aminte, când veți fi bărbați, ea va străluci în sfânta aureolă a copilăriei. Și atunci o veți considera ca pe una din epocile cele mai clare, cele mai dulci a vieții voastre!

A. C.

Anatole France: Crima lui Sylvestre Bonnard, traducere de Vasile Stoica.

Sub titula aceasta începem să publicăm, cu numărul de azi, unul dintre cele mai splendide romane ale marelui scriitor francez Anatole France, membru al academiei franceze. Numele lui, deși-i autor așa de mare, e puțin cunoscut la noi și în românește nu avem dela dânsul decât două volume în „Biblioteca pentru toți”: „Povestiri” și „Albina”. Cauza, că din Anatole France nu s'a prea tradus, sunt — credem noi — enormele greutateți ce le întâmpini cu stilul și bogăția limbii lui, cari sperie și pe cei mai buni traducători.

Di Vasile Stoica, a învins în traducerea romanului „Crima lui Sylvestre Bonnard” toate aceste greutateți și ni-a dat o traducere perfect

Călugări din mănăstirile Neamțu și Secu, în România, pregătiți pentru „Crucea Roșie“. Inițiativa de a da monahilor din mănăstiri pregătirea necesară spre a putea fi utili în opera de alinare a mizeriilor pricinuite de războiu, se datorește mitropolitului Pimen al Moldovei și Sucevei.

apropiată de original și cu toate acestea neaoșă românească, fără ca limba să fie silită, ori schimonosită, cum vezi adesea la traduceri din limbi streine...

Cetitorii nostri vor avea astfel prilejul, ca să guste celebrul roman alui Anatole France într'o traducere bună și frumoasă, și vor putea pătrunde ușor toată finețea și adâncimea romanului, câștigându-și în aceeași vreme și o idee clară despre individualitatea de scriitor alui *Anatole France*, asupra căruia traducătorul, dl *Vasile Stoica*, ne scrie următoarele șiruri caracteristice:

„În mișcarea literară a zilelor noastre fără îndoială Anatole France ocupă — alături de Kipling — locul cel mai de cinste. Spirit profund și cugetător, stilist fără pereche în literatura franceză de astăzi, nici nu ști, ce să admirăm mai mult la dânsul: poezia sau erudiția. Nu-i un plămuitor de tipuri, ci de idei. Nu cercetează viața cu poticnirile ei variate, ci în dosul realității caută ideile și curentele intelectuale, cari o mână, scoțând totdeauna la iveală frumosul și arta, ca ideal firesc al frământărilor noastre omenești. Aproape în toate scrierile sale aflăm acelaș personaj-reflector subiectiv, în

mințea căruia se frământă marile probleme ale vieții, ascunzându-și adâncimile sub un văl de ironie ușoară și plină de milă față de rătăcirile și stângăcii. De aceea adevăratul său teren e autoanaliza, dându-ne capodopere ca „Le Crime de Sylvestre Bonnard“, „La rôtisterie de la Reine Pedauque“ etc. Fiu al Parisului e un adorator al vieții și al minunatelor ziduri bătrâne și patinate de vremuri de pe malurile Senei, francez adevărat, din neamul marilor revoluționari, e un fanatic al libertății și întotdeauna și-a ridi-

cat cuvântul împotriva încălcării acestei idei, fie această încălcare dispoziție școlară a guvernului ungar, sau procedură împotriva antimilitaristului Gustave Hervé, iar artist desăvârșit cu o limbă și stil bogat, ca un Rabelais, e, poate cel mai plastic și mai disciplinat spirit ce l'a avut omenimea dela Goethe încoace...“

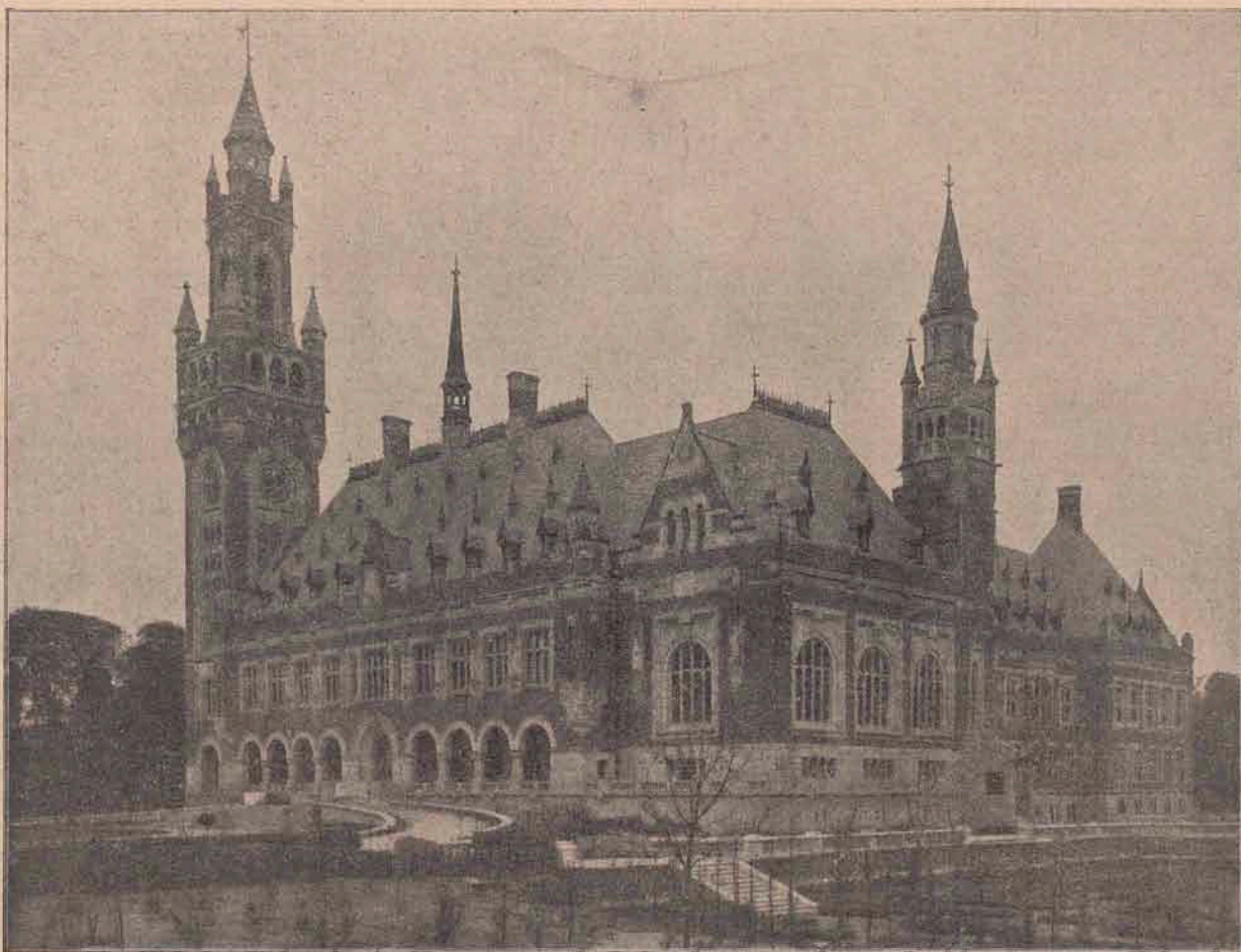

Răspândiți revista „Cosinzeana“
între cunoscuții dumneavoastră!

Bucătărie militară românească pe câmpul de luptă din Bulgaria.

Palatul păcii care s'a deschis cu mari solemnități în 28 August n. la Haga. Pentru ridicarea acestui mare palat au făcut daruri mari și alese toate statele europene, dar mai ales a dăruit mult pentru ridicarea lui miliardarul american Carnegie, care a participat și la deschidere.

Răvaș de duminică

31/VIII 1913.

Dragă Li,

Sânt zece ore trecute, când încep să-ți scriu răvașul acesta. Pe străzi zgomotul a încetat, noaptea se 'ntinde adâncă și misterioasă, iar prin geamul meu se furișează o rază dulce dela o steluță, care tremură sară de sară pe bolta instelată. În liniștea, ce crește mereu, dorm toate și numai în sufletul meu vorbește par'că ceva în șoapte abia pricepute.

N-am somn și cum tresar speriat ca și când cineva m-ar strigă pe nume, pornesc spre fereastră, o deschid și privesc dus pe gânduri, în strada pustie.

Noaptea aceasta de August mă vrăjește și 'n suflet îmi strecoară un fior dulce și amețitor, cum n-am simțit de multă vreme.

Ca mâne se scurtează zilele, încep să cadă frunzele și toamna așterne un văl de tristeță peste toate — aceste gânduri triste m-au stăpânit azi toată ziua, revocându-mi în minte copilăria mea pierdută și uitată.

Acum sunt obosit — și totuș ceva nu mă lasă să dorm, ci mă îndeamnă mereu să mai stau așa buimac și s'aștept. Sunt într-o stare sufletească ciudată: nu simțesc nici jale, nici durere și cu toate acestea nu sunt nici vesel și nici distras. Ceva îmi scormonește în minte și mă face să mă gândesc la câte toate, așa de-avalma, fără să vreau și fără să-mi dau seama. Imi trec prin minte frânturi de cântece duioase, amintiri din copilărie, scene din viața de student: o mulțime de nimicuri, cari nu m-au obsedat până acum niciodată. Cu cât caut să le alung mai mult, cu atât mai vârtos se apropie de mine și cearcă

să mă copleșească. Și nu vreau să mă înduioșez de trecut acum. Vreau să mă desbar de toate reveriile, de toate aducerile aminte și să mă

Metropolitul grec Fotios din Doiran, care a fost prins de armatele bulgare și salvat apoi de trupele române. — vezi pe pag. 494 —

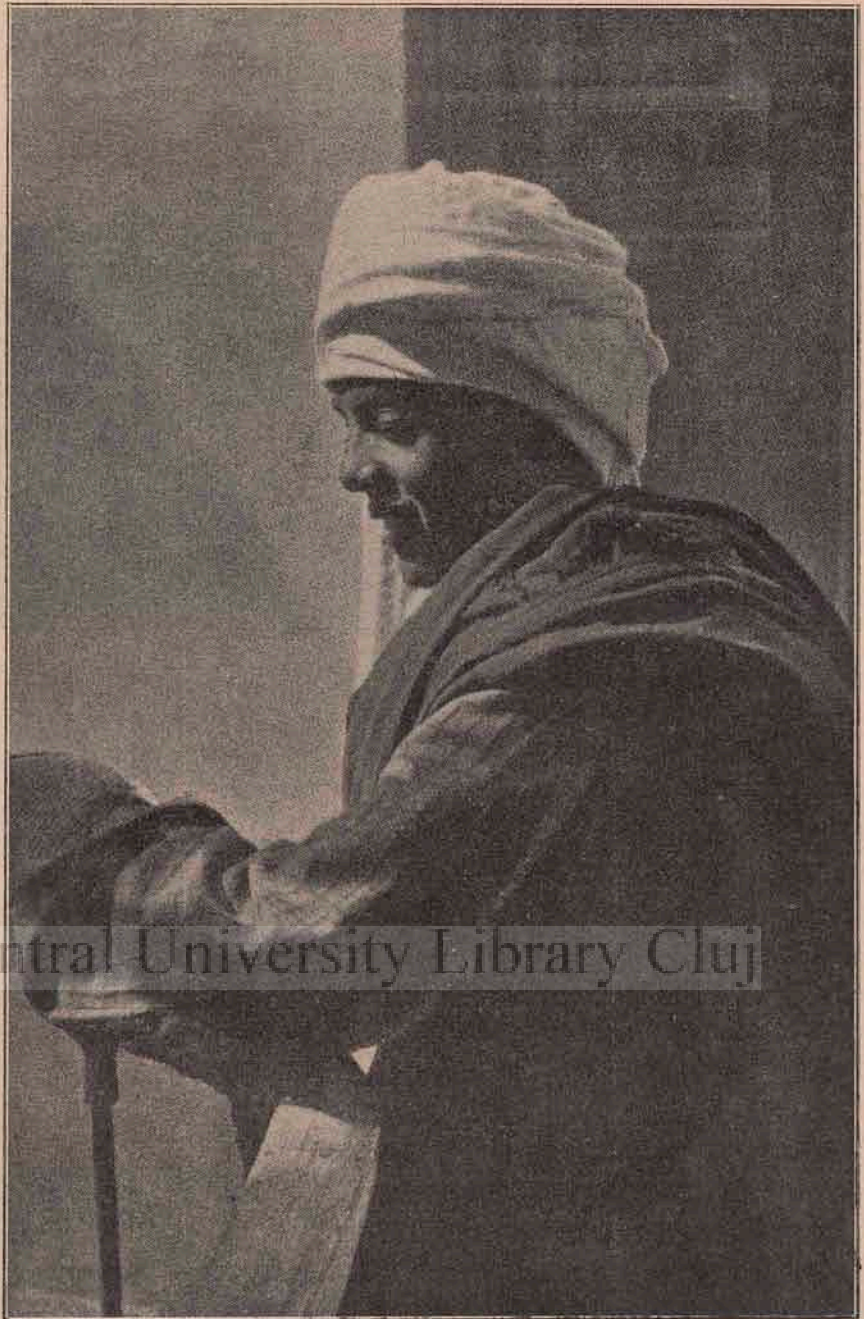
gândesc numai la aceea, ce se va întâmplă, *ca mâne...*

Ca mâne, când voiu porni de-aici mai trist, mai decepționat și mai neîncrezător, decât venisem. Ca mâne, când voiu părăsi și mășuța aceasta pe care singura poadoabă e fotografia matale încadrată în negru, — ca să nu mă mai rentorc la ea poate niciodată... Cuvântul acesta : *niciodată*, mă face acum să rezonoz și să-mi adun în mănunchiu toate visurile de până acum.

Ce de lumină în ele, Doamne, ce de curățenie și ce de viață ! Și va trebui să se spulbere, așa cum se spulberă țărâna de pe drum și cum se spulberă vârtejul de frunze sub bătaia vântului. Va trebui, fără ca să pricep vreodată nenorocul, care mă urmărește și blăstăm, care mă persecută...

Ca mâne... voiu plecă ca mâne, dragă Li, căci trebuie să plec. Mă chiamă iar necunoscutul, de unde rătăcisem pe-aici, cu viața lui monotonă, seacă și plină de mizerii. Mă chiamă și chemarea lui în sara asta îmi răsună *clar și energic* în suflet, ca o *poruncă*, căreia trebuie să mă supun și pe care trebuie s'o împlinesc. Nu înțeleg porunca aceasta și nu o cunosc, dar ea e puternică și e îngrozitoare. Sub chemarea ei voința mea se risipește, puterile mi se spulberă și rezistența îmi încetează. O voiu împlini, căci în ea e sinteza visurilor mele curate și e drojdia principiilor mele de viață, cari nu recunosc fățarnicia, nu recunosc minciuna, nu recunosc îndoiala și nu recunosc mai presus de de toate calculul, ca norme de viață.

Sunt acum în curat cu ea și sunt în curat cu ce mă așteaptă dacă mă supun ei. Și nu mă înspăimânt. Nu mă înspăimânt, căci nu mă consider un favorizat al norocului și nici vreo ființă care trebuie să fie neapărat împărțită de onoruri, de bogății și de alte mulțumiri trecătoare. — „Ceea ce crezi tu despre tine, valorează mai mult pentru fericirea ta, decât aceea ce crede lumea“ a zis filozo-

Tip de bărbat arab.

ful acela german, de care ai auzit și matale, desigur, și eu am aflat de mult un refugiu dinaintea nenorocirilor în fraza aceasta. Acum simt îndoit de clar adevărul acesta și de aceea nu mă înspăimânt, că va trebui să plec și să las aci toate, câte mă impresoară : și liniște și tihnă și viață fără obeze. Să le las și să pornesc pe alte drumuri necunoscute și neumblate, fără locuri de primire și fără locuri de popasuri...

Necunoscutul acesta mă atrage, căci îmi deschide larg perspectiva uitării depline și a potolirii furtunei

din sufletul meu, pe care lumea niciodată nu și-a dat silința s'o liniștească, — atât i s-a părut de neînsemnată... Răvașul acesta — cel din urmă, pe care ți-l adresez în coloanele revistei acesteia, care mi-a primit spovedaniile cu atâta bunăvoință — cetește-l, cu atenție, dragă Li, și caută să pătrunzi în el mai ales gândurile care n-au putut luă vestmântul slovelor și frământările care au întovărășit fiecare vorbă. Dacă le vei pricepe pe acestea la vreme, vei fi înțeles și rostul lor.

Radu Mărgean.

□ □ □

Vederea generală a târgului de pe Găina, care se ține în fiecare an după sf. Petru, într'a doua duminică. — Fotografie de stud. univ. Gh. Popovici —

Suferințele metropolitului grec Fotois.

Odiseea metropolitului Fotois e o dramatică înlanțuire de peripeții în cari sălbăticia și cruzimea firei bulgărești apare în toată sinistra ei lumină.

La plecarea lor din Doiran — pe care l'au trecut prin foc și sabie — cetele în uniformă ale Țarului Ferdinand au luat cu dâșii ca prizonier pe prelatul grec. Nu l-au omorât pe loc, pentru că doriau să-și facă plăcerea de a-l plimbi prin țara lor, de a-l supune la tot felul de cazne, iar în urmă să-l spânzure ca spectacol, pentru învingătorii dela Lüle-Burgas și învinșii dela Kilkis.

Bătut, schingiuit, metropolitul Fotois a fost târît, cu picioarele însângerate, cu trupul plin de vânătăi, până la Sofia. Aci a fost aruncat în închisoare și ținut nemâncat zile întregi.

În interval se aflase de urma lui. Bulgarii puteau să se aștepte, dintr'un moment într'altul, la intervenția diplomației streine din Sofia și să fie astfel nevoiți de a pune în libertate pe prizonier. O asemenea eventualitate trebuia evitată, pentru că ei hotărâseră moartea victimei încă din clipa în care au pornit-o pe jos la Doiran.

Se decide atunci ca prelatul grec să fie scos în taină din temniță, și tot în cel mai mare secret trimis la Etropol, în Balcani, unde urmă să se execute „sentința“...

Spre norocul metropolitului, în momentul chiar în care soldații bul-

gari îl escortau și urmau să-l omoare, își face apariția în Etropol un detașament românesc. Martirul aleargă la comandantul trupelor noastre care-l ia sub ocrotirea sa.

Trimis la cartierul general român, din ordinul A. S. R. Principelui Ferdinand, victima vindicitei bulgărești e transportată cu automobilul la Corabia, de unde, trecând Dunărea, e îndreptată tot cu automobilul la București.

Odată în capitală, metropolitul

Fotois s'a grăbit să se prezinte, la hotelul Căpșa, dlui Venizelos, primul ministru al Greciei, căruia i-a povestit peripețiile captivității sale printre Bulgari.

Prelatul a cerut apoi o audiență la Palat și, în termeni emoționați, a ținut o alocuțiune în care a exprimat Suveranului României via, veșnica sa recunoștință.

Prezența la București a prelatului grec a fost, după cum lesne e de închipuit, o surpriză foarte neplăcută pentru Bulgari. Eră, pe deoparte, părerea de rău sălbatică a unor oameni sanguinari cărora le scăpase o pradă de preț; pe de alta, nu le convenia de loc ca, în toiul tratativelor dela conferința pentru pace, să se găsiască la București o mărturie vie a atrocităților săvârșite de ei prin nenorocitele ținuturi macedonene pe cari au trebuit să le abandoneze aliaților învingători. Dar, altfel a hotărât soarta și prelatul scăpat cu viață. „G. I.“

□ □ □

Scrisoarea unei mame.

În mijlocul misterilor cari ne înconjoară trăim, sărmanii de noi, cu teama vagă a catastrofelor cari ne pasc și cari din ceas în ceas, din minut în minut ne pot copleși, sfâșia, pulveriza... Dar unde? când? în ce chip?... nu putem ști.

Un biet român din Munții apuseni, pescuind din nisipul râului fărâme de aur, ca să-și câștige pâinea de toate zilele. Pe săptămână adună aur cam de 8—12 coroane, din ce își împlinește toate trebuințele.

Scenă din târgul de pe Găina.

— Fotografie de stud. univ. Gh. Popovici —

Puterile nevăzute cari ne mână, de cari ascultăm, pe cari nu le cunoaștem, nu sunt legate de rațiunea noastră, biet cristal limpede, dar așa-i de neînsemnat, care nu reflectează decât vizibilul, palpabilul. În sufletul nostru însă, somnolează un instinct obscur al celor neștiute. Misterul *din noi* comunică vag cu misterul *din afară de noi*. E ca un sismograf ascuns care vibrează și se înliiază ori de câte ori vreuna din forțele necunoscute plutește amenințător deasupra existenței noastre. Visurile profetice, telepatia, sombrele presimțiri nu sunt altceva. Cel mai de seamă eveniment omenească: moartea, se apropie arareori de noi sau de aceia pe cari îi iubim, fără să ne anunțe. Ea își trimite de obicei umbrele înainte, și sensibilul aparat al sufletului nostru o presimte și ne dă de veste. Câte mistere între cer și între pământ pe cari filozofia noastră nici nu le concepe măcar, palide Hamlet!

Cel din urmă caz celebru al unor viziuni profetice cari s'au realizat îl găsim cu multă emoțiune într-o scrisoare pe care nefericita mamă și ilustra artistă care este Isadora Duncan, a scris-o unui prieten al ei, ziarist parizian notoriu. De sigur că nimeni n'a uitat catastrofa pe care a încercat-o nu de mult marea dansatoare. Vă amintiți poate că

cei doi copii ai Isadorei Duncan au fost prăbușiți în Sena, la Neuilly, închiși în automobilul în cari se plimbau. Valurile verzi și perfide ale iluviului au redat oamenilor numai cadavrele încântătorilor copilași și al guvernantei lor. Nu este așa că vă aduceți aminte de această nenorocire? Mamele, în nici un caz, n'au uitat-o. Fără îndoială că ochii lor au lăcrămat mai mult decât odată gândindu-se la cealaltă mamă care o îmbrățișat nebună de durere trupurile reci și umede ale copiilor ei cu bucle blonde.

Scrisoarea pe care Isadora Duncan a scris-o dlui Georges Mamevert a fost publicată de ziarul „Le Temps”. O traducem în întregime. Proza celui mai mare scriitor, încă n'ar putea impresiona mai adânc. Pentru savanții cercetători ai psihicului, ea formează un document prețios; pentru noi ceștialalți, una din cele mai sfâșietoare pagini ale durerilor omenești. Cetind-o, multe mame vor plânge, și nimeni nu-și va putea oprî fiorul groazei față de negrele mistere care-l pasc pe om, pe sârmanul om!

Iată scrisoarea:

„Voiam să-ți scriu, ca să-ți mulțumesc pentru scrisoarea dtale. N'am avut pulerea să fac, mă înțelegi...

Sunt aici — la Corfu — singură cu fratele meu și cu Elizabeth. Locuim

o vilă foarte izolată în mijlocul măslinilor, lângă mare. Știu că ceea ce am fost odinioară a murit, odată cu copilașii mei, și pe aceea care a rămas nu o cunosc. Imi închipuiam întotdeauna că copiii mei erau cea mai bună parte a vieții mele; astăzi știu că ei au fost *toată* viața mea, toată bucuria, forța și inspirarea artei mele. Acuma simt că viața și arta mea au murit cu ei...

Dacă v'oi urmă să trăiesc, voi fi o altă făptură, mai bună poate, dar nici odată nu voi mai dansa.

În fiecare zi, des de dimineață Derardree și Patrick veneau în odaia mea cântând și dansând... Numai în cea din urmă dimineață l'am auzit pe Patrick plângând. Am intrat în odaia lor. Micuțul era trist, nu voia să-și ia dejunul. L'am luat în brațe, l'am mângăiat, și a consimțit să mănânce. Învăfășase tocmai să vorbească; zicea: „*Bread and butter, mamma, bread and butter...*” Apoi am râs și ne-am jucat împreună. Și am propus să ne plimbăm cu automobilul... Eram la Versailles și am venit la Paris. După lunch, i-am pus iar în automobil să se întoarcă cu guvernanta. I-am sărutat; și-au agitat mânușile în semn de rămas bun... Apoi, ca să glumesc, am sărutat buzele lui Derardree prin geamul automobilului... Am simțit geamul rece sub buze, și deodată m'a cuprins o presimțire ciudată — dar automobilul plecă. Și după câteva minute erau morți, cu toții... Atunci, pentru întâia oară în viața mea, am văzut Moartea... Când mi-au adus cadavrele lor, când le-am sărutat, mi-am adus aminte cât de rece fusese geamul sub buzele mele. Era ca un sărut al Morții...

Și acum, lupt din toate puterile mele, dar îi revăd mereu în automobil... Trebuie să trăiesc pentru aceia cari mă iubesc, dar supliciu e într'adevăr prea teribil. Ce să fac?

Am încercat să citesc în zilele din urmă *Despre Moarte* de Maeterlinck. Vrei să-i spui că opera lui mi-a făcut mult bine?

Bizar este că, cu două luni înainte, ideea Morții mă obsedă. În fie

care noapte, întrând în atelierul meu, mi se părea că văd sburând trei păsări negre... Eram așa de tulburată de aceste năluciri încât l'am chemat pe doctorul R... B...; mi-a spus că pricina erau nervii și mi-a prescris un tonic...

Dar în Rusia ideea aceasta mă persecută așa de mult, încât eram sigură că mă apropii de moarte, și într-o seară, înainte de reprezentație, am scris o scrisoare conținând ultimele mele dorinți „pentru a fi deschisă după moartea mea“.

Și apoi, într-o noapte, în vagon, am auzit *Marșul funebru* al lui Chopin, toată noaptea, și am avut un fel de viziune care m'a impresionat așa de tare, încât am dansat-o în seara următoare, *întocmai după cum am văzut-o, fără repetiție*, pentru întâia dată. Mi s'a spus că publicul a plâns și am răspuns: Da, e curios, aveam impresia că mă duceam către propriul meu mormânt, și am simțit ca un vânt înghețat, și după aceea, odată cu melodia reînvierei, un fel de extaz care nu-mi părea pământesc.

Și în tot timpul turneului meu în Rusia, eram obsedată de o presimțire a morții; și mă întreb acum dacă e posibil ca vorba *accident...* să existe într'adevăr. Lucrul acesta venea înspre mine și îl simțeam venind.

De *trei* ori lucrul acesta mi-a fost prezis... Să fie numai o întâmplare? În orice caz, o întâmplare foarte bizară!

Scrive-mi, etc. „Isadora.“

Mărturisiți, că pagina e impresionantă. Ea mișcă mai adânc decât proza cea mai cizelată. În rândurile acestea așternute pe hârtie cu spontanietatea vibratoare a durerilor mari, tremură multe lacrimi și o nespūsă suferință. Ele ar trebui păstrate ca un document rar; nicăiri n'am văzut mai sincer și mai sguđuitor redate convulsivunile unei mame care și-a pierdut copiii.

Să adăugăm că mama aceasta, Isadora Duncan, e astăzi cea mai ilustră artistă o dansului. Dansurile pe cari le execută ea, nu au în ele

nimic frivol, nimic amuzant. Ele sunt interpretarea prin pozele plastice, prin cele mai armonioase mișcări trupești, a suferinței, a bucuriei, a durerii și a extazului pe cari marii compozitori: Beethoven, Mozart, Chopin etc. le-au exprimat prin sunete. Într'unul din numerile ei trecute „Cosinzeana“ a publicat portretul celebrei artiste, înconjurată de răposajii ei copii.

F. N.

RÂNDURI MĂRUNTE

Numărul viitor al revistei noastre va apărea numai în 14 Septembrie n., în preajma serbărilor Asociațiunii. Rugăm pe onorații noștri abonați, cari nu sunt în regulă cu abonamentul, să binevoiască a-l regula până atunci, ca să nu li se sisteze trimiterea revistei.

*

Vacanța scriitorilor. Un mare cotidian francez a deschis o anchetă foarte interesantă. El s'a adresat celor mai de seamă aurori dramatice ai Franței, cerându-le să-i scrie cum își petrec vacanțele. Răspunsurile lor ne conving de unanimitatea preocupărilor lor. Cu toții au mărturisit, că niciodată nu lucrează mai cu zel ca — în timpul vacanței.

Lucrul n'ar trebui să ne surprindă peste măsură. Munca artistică se deosebește de celelalte munci omenești. Ei au nevoie nu numai de voința de a lucra, ci și de o anumită dispoziție sufletească. Dispoziția aceasta atârână în mare parte de atmosfera în care trăesc. Și niciodată natura nu le poate comunica o mai mare bogăție de sevă ca în timpul verii.

Ne închipuim că nu numai în Franța, ci și aiurea scriitorii produc mai cu plăcere în epoca vacanțelor. O dovadă a acestei aserțiuni, nu ne-a dat-o și dl Octavian Goga, care tot în vara aceasta și-a sfârșit piesa „*Domnul Notar*“, care l'a încântat așa de mult pe dl Adrian Corbul? Și suntem informați că chiar în aceste momente, marele nostru poet lucrează la alte două piese în câte un act: „*Sonata luni*“ și „*Lupul*“ pe cari le scrie la poalele Pirineilor, în orașelul Saint-Jean-de-Luz.

*

Boala lui Gorki. Ziarele europene au adus de curând știrea că

Maxim Gorki e grav bolnav în admirabilul Capri, unde locuiește de atâția ani. Ilustrul scriitor suferă de piept. S'a rostit și se rostește grozavul cuvânt ftizie. O catastrofă pare apropiată.

Părintele lui Conovalow și al altor vagabonzi pe cari i-am cunoscut par'că personal, ale căror bărbi sălbaticе, haine sdrențuite mințea noastră le evoacă și ale căror siluete le vedem apoi pierzându-se ca niște pete nedesluite în infinitul brumos al stepelor — părintele lor va cădea victimă anilor sbuciumați ai tinereții lui, în vânt și ploae, în mizerie și neastâmpăr, vagabondând pe nemărginitele ținuturi ale patriei lui. Personagiile lui Gorki trăesc așa de bine, numai fiindcă autorul lor le-a creat din fărâmiturile propriei lui existențe. Umezeala stepelor, colbul și duhoarea porturilor, oglinda nesfârșită a mării, pe cari nu le-a descris cu atâta vigoare și colorit, el le-a cunoscut întocmai după cum le-a zăgrăvit. De aci imensa lui putere de evocare, și succesul enorm pe cari apariția povestirilor lui le-a provocat în lumea literară.

Dar colbul drumurilor și umezeala nopților petrecute sub cerul liber s'au răzbunat, nu pe tânărul vagabond de odinioară, ci pe gloriosul artist de astăzi. Ele i-au ruinat trupul și i-au subțiat sângele. Încurând va sosi ziua scadenței, și omenirea va plânge pe unul din fiii ei cu cari se poate mândri mai mult.

*

Cei doi lorzi. Cazul nu ne pare a merita importanța ce i se dă. Doi lorzi englezi, sătui de viața regulată, confortabilă și monotonă pe care li-o ofereau averea și situația lor socială, obosiți de palatele, mesele și societata modernă cari îi înconjură, s'au hotărât acum câteva luni să întreprindă, pe jos, ca niște simpli turiști, o excursiune în Anglia, mâncând prin hanurile de sat, dormind prin șuri, ducând în sfârșit viața vagabunzilor obișnuiți. Și lorzii noștri se simt fericiți, așa de fericiți, încât au decis să nu revină niciodată la existența strălucită pe care au avut-o înainte, mulțumindu-se să rămână ce sunt acum, niște bieți călători ce-și câștigă singuri hrana, împletind coșuri de răchită pe cari le vând apoi în cursul drumului lor, prin satele și cătunele unde poposesc. De aci presa engleză a umplut un șir nesfârșit de coloane, iar moralisții nu conțenesc de a cită exemplul ca o dovadă a adevărului bi-

blic după care săracii sunt singurii fericiți în această vale a plângerilor.

La o superficială cercetare a cazului, acesta pare a fi adevărul. Dar să spunem că excepția e vădită. E cel puțin temerar să tragă o concluzie omenească din faptul că doi excenrici avuți au voit să-și schimbe felul de a trăi. Cine ne spune că acești falși săraci nu vor reveni cândva la existența lor anterioară? Și de ce n'am socoti recenta lor convertire tot ca pe un capriciu la oameni bogăți? Cât despre morala pe care unii s'au grăbit s'o tragă din cazul lor, ea este falsă și rezistă greu logicei. Căci ar fi, într'adevăr, ridicol să tragem un învățământ general din rara excepție a doi inși cari își părăsesc averea pentru un trai anevoios, când am avea dimpotrivă milioane de săraci cari și-ar schimba bucuros soarta cu aceea a bogaților acestei lumi. Și e mai ușor să renunți la averea pe care o posezi, decât să dobândești avuțiile pe cari le râvnești — nu este așa?

*

Mormântul Sarei Bernhardt.

Ilustra tragediană franceză și-a găsit o distracție cam macabră. Ea pregătește macheta după care se va sculpta sicriul care-i va păstra rămășițele și monumentul care va împodobi mormântul ei. Se știe că Sarah Bernhardt este o sculptoare de talent. Să admitem însă că întrebuintarea pe care i-o dă acestui talent e cel puțin originală.

De altfel, există multe ființe pe cari le obsedează nu atât moartea lor, cât accesoriile acestei morți. De obicei gândul morții deșteaptă în noi vizuini vagi de întunec veșnic și de infinit. Aceste nu sunt de fel detalii materiale, pământești, cu toate acestea, sunt oameni pe cari îi preocupă amănuntele concrete ale sfârșitului lor. Pentru aceștia, moartea are un aspect cunoscut și familiar. Ei și-o înfățișează sub aspecte știute și precise, cum e bunăoară cripta funebă, crucea de pe mormânt și mersul funerariilor lor. Lucrul acesta denotă un spirit pozitiv. Ne mirăm totuș că-l regăsim la o ființă ca Sarah Bernhardt, căci ne pare că artiștii au o mai mare putere de a evoca vizuinele abstracte decât cele pozitive. Și Sarah Bernhardt este o mare artistă.

*

Grecii și Francezii. Se știe că vechea Eladă numără mari admiratori printre cei mai eminenti oameni ai Franciei. Mulți din contemporanii

francezi iluștri fac dese călătorii în Grecia. Drept recunoștință, Grecia a dat multor străzi din Athena numele lor. Cea de pe urmă numită e *strada Georges Clemenceau*. Se anunță însă prin ziarele pariziane, că în urma războiului din Balcani, Athena va mai număra două străzi, una, cea dintâi: *strada Gaston Deschamps*, după numele eminentului scriitor, care a publicat în *Le Temps*, pe vremea războiului atâtea corespondențe frumoase și favorabile Greciei; cea de a doua: *strada Mounet-Sully*, după numele marelui tragedian francez a cărei creațiune principală e rolul incestuosului și nefericitului rege cântat de Sofocle, rol pe care ilustrul actor îl joacă cu o incomparabilă grandoare și cu o profunzime pe care, zice-se, nimeni n'a atins-o până la el.

*

Antimilitarismul și otreii. Nu de mult, cu prilejul rebeliunilor cari au avut loc în armata franceză privitoare la serviciul de trei ani, guvernul republicei a dat ordin ca toate grupările antimilitariste să fie împedecate de a-și exercia odioasa lor activitate. Cu această ocazie s'au efectuat mai multe vizite domiciliare la conducătorii lor.

Zilele trecute iar s'a percheziționat la mai mulți șefi ai antimilitariștilor. S'au confiscat documente compromițătoare, denotând cât de serios e organizată această sectă, al cărei scop e de a corupe pe soldații de prin cazărmi, cărora li se recomandă nesupunerea și dezertarea. Zece antimilitariști au fost arestați. Și știți cari sunt numele celor mai înverșunați dintre ei? Ele sunt: Weinstein, Grunberg, Levy, Gänzel... Coloritul lor indică originea acelor cari le poartă. Și otreii aceștia cari fac antimilitarism în Franca, trăesc doar în această țară ospitalieră ca niște simpli musafiri. Ei sunt supuși ruși!

Și cum se zbat coreligionarii lor când sociologii afirmă că rasa semită este un element dizolvant!

*

Vilegiaturile moderne. Cetim într'un ziar strein reflexiile unui jurnalist care, vizitând în vara aceasta mai multe stațiuni balenare, a făcut constatarea melancolică că cele mai multe vile și apartamente din localitate rămân neînchiriate, în vreme ce hotelurile gem de lume. Confratele nostru strein se întreabă dacă înfrigurata viață modernă cu neastâmpărul ei etern trebuie deplănsă ori

glorificată; dacă nebuneștile excursii și automobilele care-i poartă pe contemporanii nostri în toate părțile, fără odihnă, constituiesc o superioritate sau o inferioritate asupra omeneirii de acum patruzeci și cincizeci de ani, când familiile se complăceau vara în patriarhale șederi la munte sau la mare?

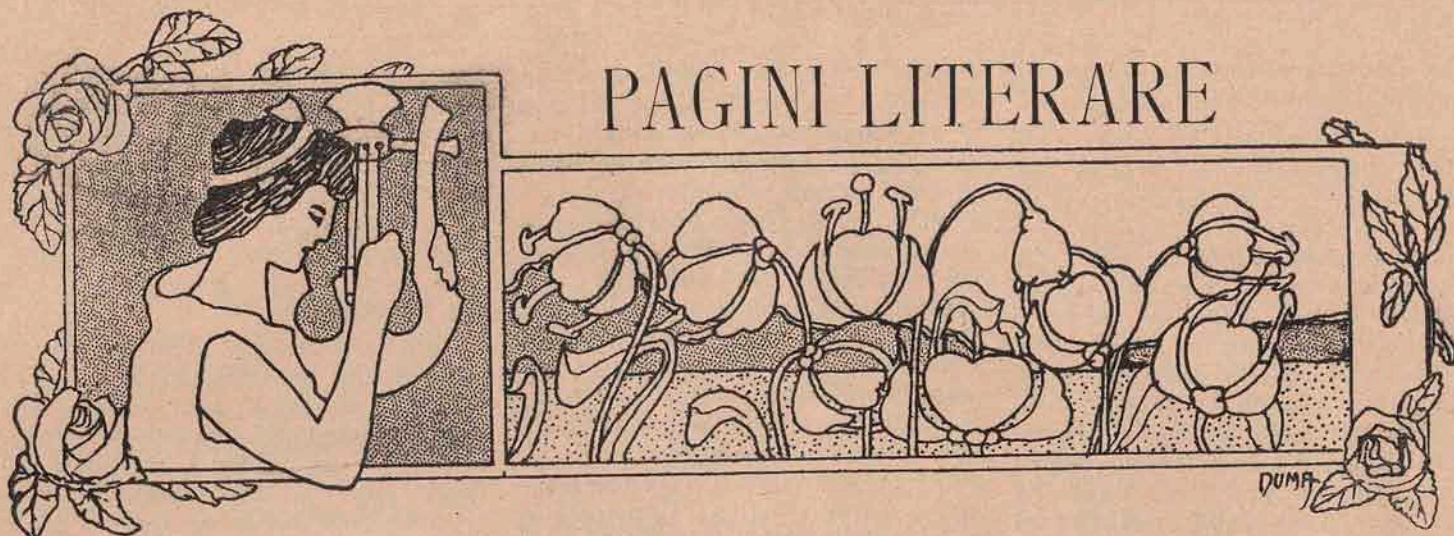
Știm noi ce să gândim?... Existența tihnită de odinioară și-a avut farmecul ei, după cum și-l are și viața precipitată din zilele noastre. Omenirea își schimbă apucăturile după epocile pe cari le traversează, și toate apucăturile ei sunt în armonie cu cerințele ei. E drept că de multeori ne simțim iritați de zgomotul, de frigurile existenței din zilele noastre; dar de unde știm noi că traiul prea potolit al strămoșilor nostri din vremea diligenței, nu-i apăsă de multeori din pricina monotoniei ei? Că drumul de fer, automobilul și facilitățile de comunicație de cari ne bucurăm noi le-ar fi părut niște daruri cerești? Este o lege firească după care defectele, când sunt în trecut, nu se mai discern, și în virtutea acestei legi, *odinioară* ne apare numai cu farmecele pe cari le-a avut. Fără îndoială că urmașii nostri vor găsi minunată viața pe care o criticăm azi.

*

Subvenție mică de tot. Foile noastre tânjesc de-o zi pe alta și au a se luptă cu greutate enorme, fiind ele avizate numai și numai la sprințul cetitorilor proprii, cari de multe ori și ei își cam uită, că o foaie abonată trebuie și plătită, nu numai primită și cetită. Deaceea apoi nici nu pot foile noastre să țină pas cu foile streine cari afară de aceea, că au și abonați de 10—50 de ori mai mulți, ca o foaie de-a noastră, mai sunt din greu subvenționate și de stat. Așa de pildă se vestește, că gazeta ungurească „Budapesti Hir-lap“ a primit 112.000 coroane, abonament pe 4000 exemplare dela ministrul de agricultură pentru a se trimitte foaia tuturor informatorilor economici... Firește acesta e pretext numai, căci suma aceasta s'a dat în realitate pentru contraservicii politice. Mică subvenție, n'avem ce zice.

PAGINI LITERARE

SEPTEMBRIE

AL. CIURA

Aud o ușoară bătaie la ușă... și mă pomenesc cu un țăran de sub poalele munților. Nu-l cunoșteam, deși îmi venea cunoscut — „după vorbă, după port“...

— Bună ziua...

— Trăești, bade! Ce-i porunca?

— Nu-i poruncă, mă rog la domnu, ci mai mult o rugare...

Și-mi întinde o scrisoare. Cunoșteam slovele pițigăiate; erau al unui preot vrednic, din generația mai veche. Desfac plicul în grabă, deși îi știam cuprinsul pe din afară.

— Șezi, bade.

— Că numai mulțămim...

— Șezi!

Nu mă înșelasem eră vorbă de primirea în gimnaz a unui băiat sărac; un băiat deștept ce trecuse clasele primare cu distincție, în școala de stat.

— Nu ca să-l laud, domnule — spuse țăranul, așezându-se cu grije pe un colț al scaunului — dar se vede, că i-a hărăzit Dumnezeu fragere spre carte... Cătu-i lumea, copilu e tot cu cartea în mână. Și tot că el se prăpădește, dacă nu-l port mai departe la școli...

Pe-o clipă mă posomorîi.

Auzisem de atâtea-ori laude la adresa băeșilor — laude aduse din partea învățătorilor din sat, sau mai ales, a părinților — și de multeori — de cele mai multeori! — m'am convins, cu deziluzie, că laudele acele, erau, mai mult sau mai puțin, exagerate. Cât de ușor e unui băiat, cât de cât mai deștept, să se ridice deasupra semenilor lui, în școala primară din sat! Dar ajuns odată în aglomerația elevilor din gimnaz, el pierde mult din siguranța, ce o avea acasă... se încurcă... și adese dispare, în comparație cu alți elevi, cari au fost cernuși aiurea, cu o sătă mai deasă... Și el, mândria dascălului și a școlii din sat, se pierde și se cufundă cu totul, în marea mulțime a elevilor mijlocii, ce trec, cu mai multă sau mai puțină sigu-

ranță, dintr'o clasă în alta, pânăce unii se poticnesc chiar sus undeva, aproape de țintă...

Cunosc prea bine acești băeși „geniali“, ce se pierd așa de repede în neant, — ca niște stele căzătoare, ce-au licărit abia o clipă fugară.

Iau certificatele, trec cu ochii peste ele — și rămân iarăș pe gânduri. Erau dovada cea mai eclatantă, că eră vorbă de un elev cu adevărat talentat. Cine știe, ce om mare s'ar putea alege din el, dacă ar avea posibilitatea, să-și urmeze studiile! Și deodată îmi vine în minte o serie întregă de talente și inteligențe ce au rămas pentru totdeauna îngropate, în urma sărăciei. Câte sute de inteligențe alese, rămân pentru vecii vecilor „ascunse sub obroc“, în noaptea posomorâtă a satelor noastre, uitate de Dumnezeu și de oameni! Ce se alege din ei? Cum se obișnuesc ei cu viața de lipsuri și năcazuri, când flacăra ce luminează tot mai scăzută, sub boltitura frunzei — îi îndeamnă, din vreme în vreme, spre o lume mai înaltă și mai încăpătoare? Nu-ți închipui, dă cetitorule, că toate acele perle veșnic strălucitoare a literaturii noastre populare, se datoresc acestor inteligențe îngropate de vii, ce scânteiază totuș în răstimpuri, cum scânteiază comorile îngropate în adâncuri?

Ei sunt — am convingerea asta — autorii fără nume a minunatelor perle literare, în cari svăcnește — cu atâta putere de viață și cu atâta artă — palpitarea sănătoasă a geniului neamului, ce doarme...

Ei sunt marii anonimi, pe a căror frunte Alexandri a pus diadema de aur, cu inscripția: „Cel mai mare liric al nostru“.

*

Exagerez?

Se poate.

Dar dacă e adevărat, că geniul și talentul trebuie să iasă *negreșit* la iveală, în lumea intelectualilor; tot pe atât de adevărată trebuie să fie teoria ce îndrăsnesc s'o alcătuesc (poate s'o mai fi susținut și altul, nu știu) că inteligențele superioare, ce rămân înămolite în pătura de jos a țărănimii, *trebuie* să se manifesteze și ele neapărat.

Cei dela suprafață sunt fluviile, ce-și mână cu

demnitate prisosul lor de valuri curate sau murdare; iar cei din adâncuri, sunt părăiașele gureșe, ce fișnesc cu undele lor curate, din straturile tănuite, unde s'au adunat picur de picur, până și-au cerut și ele — cu o modestie imperativă (cer scuze pentru acest paradox!) — dreptul lor la soare, pe lumea asta.

*

— Ce zice, domnu, o putea face ceva rând?

Mă trezesc din schelele teoriilor și întreb:

— Și ce-ai dori dta cu băiatul?

— Apoi, domnule, eu-s om sărac și n'am prindere, să port copilul la școli. Singur de capul lui încă nu l-aș lăsa că nu-i bine să lași copilul între străini... M'am gândit să viu și eu cu el... să ne mutăm aici, batăr creștem și copilul cu noi... Dacă are domnu să ne dea ceva de lucru, ori să ne facă rând aiurea... Ori să-i scoată băiatului un *stupendiu*.

Ce era să-i spun?

Bietul om își închipuie că sunt cel pușin un Croesus și că stipendiile se conferă, după voia mea.

— Uită, bade, stipendii nu se dau băeșilor, ce vin pentru întâia oră în gimnaz. Poate pe alt an, ori mai târziu, dacă se poartă bine... Iar cât pentru slujbă, — cât câștigi dta acasă, la zi?

— Apoi așa un zlot, și mai câștigă și femeia cu spălatu.

— Casă ai?

— Am, domnule, dar aș da-o în bir...

— Apoi tot mai mult câștigi dta acolo, căci aici e mai scump biru de casă.

— Așa-i, domnule.

— Apoi ca faci atunci?

— Ce-o zice domnu...

*

Am încarcat în dreapta și în stânga, să-i fac un rost bietului om, dar tot ce mi se ofereă, eră prea pușin, ca să poată trăi, și să-și crească copilul la școală.

Am încercat într'o parte, unde putea să muncească și femeia — dar nu eră loc liber și nu puteam poști, ca muncitorii mai vechi, să fie dași afară de hatârul clientului meu.

Și Septembrie bate la poartă — bietul om mă urgitează, într'o scrisoare, să-i spun, ce-am isprăvit.

Nu îndrăsnesc să-i răspund, deși făcerea e un răspuns.

Dar mă gândesc, că avem atâția oameni bogăși; atâția oameni fără copii, cari și-ar putea face milostenie, cu acest copil sărac, ce plânge și se prăpădește de dorul învățăturii.

Nu s'ar află în atâtea sute de bogățani — ce asvârl, adese atâtea parale pe nimicuri — un suflet generos, să întindă bietului meu client o pârghie de salvare.

Poate că n'ar întinde-o înzadar!

Și poate că ar îndeplini un act de cine știe ce importanță, pentru un neam așa de înapoiat ca al nostru, unde lipsa luminii se simțește din ce în ce mai mult, cu cât ne convingem mai femeinic de întunerecul, în care ne zbatem încă de-abinele!...

Cântec de toamnă

*Cu fiecare frunză moartă
Ce mi se sfarmă sub picioare
Îmi moare câteun vis de-acuma
Și câteun gând senin îmi moare.*

*E 'ntâia toamnă dureroasă,
Când simt în suflet, că-s pustiu,
E 'ntâia toamnă, când mă doare
Și-aș vreă mai bine, să nu fiu...*

*Privesc îngândurat în zare
Cum norii val-vârtej aleargă
Și 'mi pare, ca și cum mi-ar cere,
Să plec cu ei în lumea largă.*

*Să plec, să-mi piară orice urmă,
Să n'o mai știe nime 'n lume,
C'am zăbovit pe-aici o clipă
De dragul unor ochi și-un nume.*

S. BORNEMISA

TĂLHARII

J—H ROSNY

Venisem să petrec trei zile în căsuța mea din Grannes, povestii Tarade, și chiar în seara sosirii mele îmi zisei că făcusem o prostie. De vre-un an de zile, regiunea nu era sigură: hoții călcaseră mai multe case izolate, și afară de aceasta, ucisese vre-o jumătate duzină de inși. Lucrul acesta îmi dedea de gândit. Căsuța mea eră singuratecă și nu prea solidă; broaștele ușilor erau ruginite, înșiși ușile erau șubrede. Ar fi avut nevoie de o reparație radicală, dar locuiam așa de pușin într'insa! Apoi, trei zile vor trece repede. Iată ce-mi spusese de plecare, dar în seara aceea sinistră, când vântul urlă afară, o singură noapte și încă îmi părea nesfârșită. Îmi părea rău că n'o opriam pe baba Grondeux, care-mi făcea gospodăria și pe moș Grondeux, om bătrân dar încă robust. Mă gândisem eu la asta, dar nu voiam să trec drept om fricos în ochii lor.

În graba plecării, îmi uitasem revolverul, un frumos revolver cu gloanțe blindate, de care mă serveam cu oare-care dibăcie. Alte arme n'aveam decât un toporel, un baston, o frigare... Și nu cu ele aș fi putut pune la locul lor pe niște tâlhari bine înarmați, cărora solitudinea căsuței mele și urletele vântului le-ar fi permis să se servească fără rizic de armele lor de foc.

„Da, îmi ziceam, ar fi stupid... M'ar omorî ca pe un câine“.

Mă întrebam tocmai dacă n'aș face mai bine să-mi atârnam mantaua pe umeri și să mă duc să dorm la hanul din sat, când auzii lovituri în ușa principală:

-- Ei sunt, murmurai eu.

Inima mi se strânse așa de tare încât îmi fu teamă că o să leșin, apoi un fel de liniște sinistră mă potoli. M'oi fi gândit desigur la multe lucruri în acele clipe, dar mi-aduc aminte numai de ideea finală. „Fie ce o fi“ îmi spusei, și mă îndreptai către ușă strigând:

— Cine e acolo?

— Niște călători rătăciți, răspunse o voce răgușită, cari ar dori să se odihnească o leacă.

Distinsei prea bine ironia macabră ce rezeșea din acel accent plângător.

Răspunsei la rândul meu:

— N'aș vrea să fiu în locul dumneavoastră în noaptea asta blestemată. Așteptați numai să trag zăvorul, și apoi veți putea petrece toată noaptea aci, dacă vă face plăcere.

Trăsei zăvoarele cu hotărîre; apoi deschisei ușa mare. Lumina roșiatică a lampei îmi arătă patru personaje în zdrențe diverse. Apa șiruiă de pe pălăriile lor de pae.

— Intrați, făcui eu. Dar sunteți uzi learcă! O înghițitură de vin o să vă facă bine. Intrați! Intrați!

Se priviră unul pe altul cu un aer viclean și mirat. Apoi unul din ei, bondoc și cu un chip de ucigaș, răspunse:

— Ești prea bun!

Și intră, urmat numai decât de ceilalți trei. Clipa aceea ar fi trebuit să-mi pară grozavă. Cu toate astea nu cred să-mi fi trădat neliniștea prin nici un gest, prin nici o mișcare a feței. Sentimentul fatalității mă potolea. Sunt sigur că nici un mohamedan n-a fost vreodată mai fatalist de cum eram eu în acel moment. Arătai oamenilor cuierul unde să-și atârne pălăriile, și numai atunci băgai de seamă că doi dintre oaspeții mei aveau câte un săculeț de pânză: desigur, uneltele spărgătorului...

— Vă e poate foame? făcui eu cu voce bună. Din păcate nu am cine știe ce să vă ofer: pâine, un rest de friptură, câteva fălii de șuncă, două sau trei sticle cu vin.

Omul cu chipul de ucigaș mă privi cu atenție; apoi mormăi:

— Mulțumim! primim tot ce ne vei da.

Li întrodusei în sufragerie și scosei din dulapuri proviziile făgăduite. Se așezară cu aerul stingherit. Unul eră lung, pe jumătate chel, cu niște canini de lup și cu un nas ce sforăia întruna. Celălalt, mărunțel, cu umărul drept mai înalt decât cel stâng, și cu un bot de clonțan, privea în toate părțile cu ochii bănuitori. Al treilea avea o față enormă ca de ipopotam și cu fălcile ca niște fleici. Cel din urmă, în sfârșit, și cel mai sinistru, singurul care vorbise până atunci, prezentă două labe enorme și o față pătrată, cu fălcile pronunțate. Făcură două-trei gesturi suspecte pe cari le reprimară numai decât. În sfârșit, omul cu capul de ucigaș îmi zise poruncitor:

— Nu te lipsim de aceste merinde?

— Regret numai că nu vă pot oferi mai mult.

— Să mâncăm dar, spuse el sever tovarășilor săi. Am umblat mult, ni-e foame.

Inghițiră cu o lăcomie de brute. Apoi personajul pe jumătate chel întrebă cu un rânjet:

— Ești singur aici?

— Da, făcui, singur de tot.

— Prilejul ar fi bun pentru răufăcători.

— Ar fi și mai bun când casa e singură și eu plecat. De altfel sălășluiesc foarte puțin aci. — Și nu prea e lucru mare în locuința mea.

— Intocmai! zise cel mărunțel cu botul de clonțan. Dar când ești dta aci, e și portofoliul dta!

Incepui să râd:

— În orice caz nu astă-seară... nici mâine... nici până după plecarea mea. Știți cam cât e în casa mea?

— Nu, făcui lacom cel care semănă cu un ipopotam.

— Cincizeci de franci și câțiva bani.

— Așa spui dta!

— O afirm.

Toți ochii se întoarseră spre mine. Și vă rog să credeți că aveam în fața mea o imundă colecțiune de ochi. Omul cu fața de ipopotam avu un zimbet viclean, cel cu dinții de lup sforăi și mai tare, cel mai mic își încreți teribil botul de cloțan.

— Ai face prinsoare? îmi zice acesta.

— Aș paria cei cincizeci de franci pe cari îi am, contra cinci franci! răspunsei eu cu liniște.

Sunt sigur că m'au crezut, dar pe chipurile lor tot mai statornicea o aviditate bestială. Numai omul cu masca de asasin părea impasibil. Aținti asupra-mi prunelele lui fosforescente, apoi mormăi cu o amenințare surdă:

— De ce n'am face o partidă de cărți?

Zicând aceasta, scoase din buzunar un joc de cărți desgustător de murdare.

— Am și boabe de fasole! declară el. Fiecare bob va prețui un franc. Te învești?

Trase tot din buzunar un săculeț de piele roșie

și scoase din el mai multe boabe de fasole, tot roșii și sbârcite.

— De minune, făcui eu. Nu mi-e somn și o partidă de cărți mă va înviora.

— Atunci să facem o partidă de manilă. Eu mă întovărășesc cu ista, și dta cu cestălalt, făcui el arătând înspre omul cu colții de lup... Al cincilea o să se uite cum jucăm.

Oaspeții mei înghițiră cele din urmă îmbucături; partida începui... Ea fii destul de lungă, cu toate pun-gășiile lor și cu toată bunăvoința mea. Tocmai sunară ceasurile unsprezece la pendula din bucătărie când declarai, după o pierdere de cincizeci de franci:

— Incep să mă simt obosit... Și dacă vrei ne vom opri aci.

— Dacă nu te doare prea tare pierderea dtale! făcui omul cu chip de ucigaș, răsând răgușit.

Drept răspuns, dusei mâna la buzunarul jiletcei și scoțând din el doi ludovici și o piesă de cinci franci, le pusei pe masă. Câteși patru zimbiră. Omul cu capul de asasin băgă liniștit banii în buzunar, ciulii urechile și zise:

— Iată că ploaia a încetat... Putem s'o pornim la drum.

Făcui un semn imperativ. Tovarășii lui se ridicară în tăcere și se îndepărtară înspre coridor.

Atunci, et, fixându-mă cu ochii lui feroci:

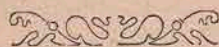
— Te-ai purtat bine! făcui el cu glasul coborât. Și știi că nu ești guraliv. Guralivii, vezi dta, am băgat de seamă că nu au viață lungă.

Îmi întinsă mâna enormă, pe care, pre legea mea, o strânsei cu bucuria teribilă a omului care se vede scăpat din ghiarele tigrlui...

— Așa dar îmi făgăduiești! mai făcui banditul. Și-ți mulțumesc“.

Le auzii pașii perzându-se în noapte. Și viața îmi părui dulce, frumoasă eternă...

Traducere de A. C.

Din umbră

*Orașul adormise. Pe străzi eră tăcere:
Doar umbra unui arbor, mișcată de-adiere,*

*Pe zidul unei case, de lună luminat,
Cu gesturi de nălucă vorbiă neîncetat.*

*Mergeam, ducând povara de gânduri și de vise,
Povara unui suflet cu aripele 'nchise.*

*La poarta fericirii bătusem înzadar,
Destinul îmi dăduse doar lacrimile 'n dar!*

*Pornisem cu credință, în zorii vieții mele,
Pe-o navă încrustată cu roze și cu stele;*

*Cu cântece pe buze plutiam încrezător,
Scrutând senina zare cu ochiu săgetător!*

*Dar nu știam că 'n cale mă așteptă furtuna...
Corabia 'n adâncuri pieri pe totdeauna;*

*În zarea tulburată s'a stins frumosul port
Și astăzi trec prin viață mai palid ca un mort!*

ORESTE

CRIMA LUI SYLVESTRE BONNARD

Roman de ANATOLE FRANCE — Trad. de VASILE STOICA

Lemnele.

24 Decembre 1849.

Îmi trăsui pantofii în picioare și mă îmbrăcai cu halatul. Îmi ștersei apoi o lacrimă, cu care îmi împainjenise vederea crivețul de pe cheiuri. Un foc luminos pâlpaia în căminul cabinetului meu de lucru. Cristale de ghiață în forma frunzelor de feregă îmi înflorau geamurile și-mi ascundeau Sena, podurile ei și Luvrul neamului Valois.

Îmi apropiai fotelul și mescioara de cămin și ocupai lângă foc locșorul pe care se îndură Hamilcar, să mi-l lase. Hamilcar, cu botșorul între brânci se încolăcise pe o pernă de pene la capul grătarului. Un răsufllet regulat îi ridică blana bogată și ușoară. La apropierea mea ochii lui de agată alunecară domol de-a lungul pleoapelor deschise pe jumătate, pe cari însă le închise îndată, zicându-și: „Nu-i nimeni; e prietinul meu“.

— Hamilcar, îi zisei întinzându-mi picioarele, Hamilcar, tu print somnoros al cetății cărților mele, tu paznic de noapte, tu aperi împotriva josnicelor rozătoare manuscrisele și tipăriturile pe cari și-le câștigă bătrânul savant cu prețul unei averi mititele și al unui zel neobosit. Dormi în biblioteca aceasta tăcută, pe care o ocrotesc virtuțile tale militare, Hamilcar, dormi cu toată moliciunea unei sultane! Căci tu întrunești în persoana ta înfiorătoarea înfățișare a unui războinic tătar și grația plină de lene a unei femei din orient. Dormi eroicule și voluptosule Hamilcar, așteptând ciusul, când la lumina lunii vor jucă șoarecii pe „Acta Sanctorum“ a învățaților bolandiști“.

Începutul acestei vorbiri plăcui lui Hamilcar, care-l însoți cu un zgomot din gâtlej, asemeni cântecului unui cazan. Dar fiindu-mi cam ridicat glasul, Hamilcar mă încunostiință plecându-și urechile și încrețindu-și pielea zebrată de pe frunte, că-i necuviincios să declami așa. Și se gândi:

— Omul ăsta cu cărțile, grăiește ca să nu spună nimic, în vreme ce îngrijitoarea noastră nu rostește nici odată, decât vorbe temeinice, pline de înțeles, cari

sau te chiamă la mâncare, sau îți făgăduiesc bătaie. Știi totdeauna, ce spune. Dar bătrânul acesta înșiră sunete, cari nu înseamnă nimic“.

Astfel se gândiă Hamilcar. Lăsându-l cu reflexiunile lui, deschisei o carte, pe care o cetii cu mare interes, căci eră un catalog de manuscrise. Nu cunosc lectură mai ușoară, mai atrăgătoare, mai dulce, decât lectura unui catalog. Acela pe care-l cetiam eu, redactat în 1824 de dl Thompson, bibliotecarul lui Sir Thomas Raleigh, păcătuiește, ce-i drept, prin un exces de scurțime și nu arată de loc acel fel de exactitate, pe care de întâia dată arhiviștii generației mele o introduseră în operele de diplomatică și paleografie. Lasă încă de dorit și de găcit. Poate pentru asta mă cuprinde când îl cetesc, un sentiment, care într'o fire mai imaginativă, decât a mea, ar merită numele de reverie. Mă lăsasem domol în voia gândurilor, când îngrijitoarea mă înștiință într'un ton posac, că dl Coccoz ar vrea să vorbiască cu mine.

De fapt în urma ei se furișase cineva în bibliotecă. Eră un omuleț, un biet omuleț cu o înfățișare plăpândă și îmbrăcat cu o jachetă sărăcăcioasă. Înaintă spre mine făcând o mulțime de saluturi și zimbete mărunte. Dar eră foarte palid și părea bolnav, cu toate că eră tânăr și vioiu încă. Cum îl vedeam înaintea mea, mă gândiam la o veveriță rănită. Subsuoară purtă ceva pânză verde, pe care o puse pe scaun și desfăcându-i apoi cele patru colțuri, scoase la iveală o grămadă de cărțuții galbene.

— Domnule, îmi zise, n'am fericirea de a fi cunoscut de dumneavoastră. Sunt samsar de cărți, domnule. Reprezintă casele cele mai de frunte din capitală, și în nădejdea, că o să mă onorați cu încrederea dvoastră, îmi iau voie să vă ofer câteva noutăți.

Doamne sfinte și îndurate! Ce noutăți îmi oferi omulețul acesta de Coccoz! Întâiul volum ce mi-l puse în mână, fu *Istoria turnului din Nesle* cu dragostile Margaretei de Bourgogne și ale căpitanului Buridan.

— E carte istorică, îmi zise el zimbând, carte de istorie adevărată.

— În cazul acesta, răspunsei eu, trebuie să fie plicticoasă, căci cărțile de istorie cari nu mint sunt foarte posace toate. Eu însumi scriu cărți de istorie adevărată; și dacă spre nenorocul dtale ai oferi una dintre ele din ușe în ușe, ai riscă s'o păstrezi vieața întreagă în pânza aceea verde, căci n'ai găsi nici măcar vreo bucătăreasă așa de nepricepută, ca să ți-o cumpere.

— Fără îndoială, domnule, îmi răspunse omulețul, din curată curtenie.

Și zimbând mereu îmi oferi *Dragostile Heloïsei și ale lui Abeilard*, dar îl făcui să înțeleagă, că la vârsta mea n'am ce face cu povești de dragoste.

Încă tot zimbând îmi propuse *Regula jocurilor de societate*: pichet, besig, ecartè, whist, zar, dame, șah.

— Ehe, îi zisei, de vrei dta, să-mi amintești re-

gulele besigului, dă-mi dta îndărăt pe vechiul meu prietin Bignan, cu care jucam cărți în fiecare sară, înainte de a-l conduce cele cinci academii la țintirim, sau coboară la gradul ușurinții jocurilor omenești inteligența gravă a lui Hamilcar, pe care-l vezi durmind aici pe pernă, căci acum el e singurul tovarăș al serilor mele.

Zimbetul omulețului deveni vag și sperios.

— Iată, grăi apoi, o nouă colecție de glume pentru societate: pozne, jocuri de cuvinte, ba încă și deslușiri, cum poți schimbă trandafirul roșu în trandafir alb.

Îi răspunsei, că eu sunt certat demult cu trandafirii și că, ce privește poznele, mi-s destule acele, pe cari mi le îngăduisem, fără să știu, în lucrările mele științifice.

Omulețul îmi oferi ultima sa carte cu ultimul său zimbet.

— Iată *Cheia visurilor*, cu deslușirea tuturor visurilor, pe cari le poate aveă omul: despre aur, despre hoți, despre moarte, sau dacă visezi că te-ai rostogolit din vârful unui turn... E completă!

Pusesem mâna pe cleștele de cărbuni și tocmai le învărtiam cu vioiciune în mână, când îi răspunsei negustorescului meu vizitator:

— Da, prietine dragă, dar visurile aceste și altele mii de mii, vesele și tragice, se resumă într'unul singur: visul vieții; iar cheia acestuia putea-mi-o-va da cărțuția dtale galbenă?

Da, domnule, îmi răspunse omulețul. Cartea e completă și nu-i scumpă: un franc douăzeci și cinci de bani, domnule.

Nu mai lungii vorba cu samsarul. N'aș putea afirmă că vorbele mele au fost rostite, tocmai cum le scriu eu aici. Poate le-am desvoltat nițel mai pe larg, scriindu-le. Căci chiar și într'un ziar, e foarte greu să observi lamura adevărului. Dar dacă nu voiu fi grăit așa, gândurile mi-au fost acestea.

Strigai după econoamă, căci în locuința mea nu este sonerie.

— Terezo, zisei, domnul Coccoz, pe care te rog să-l conduci, are o carte, care te poate interesă: e *Cheia visurilor*. Foarte bucuros ți-aș face-o dar.

Îngrijitoarea-mi răspunse:

— Domnule, dacă n'are omul vreme să viseze când e treaz, n'are vreme să viseze nici când doarme. Slavă Domnului, zilele mi-s deajuns pentru lucrul meu, și lucrul mi-e deajuns pentru zilele mele, și pot zice în fiecare sară: „Doamne, binecuvântă-mi hodina!“ Nu visez, nici când stau, nici când dorm, și niciodată nu mi se pare că plapoma de puf e diavolul, cum i s'a întâmplat verișoare-mii. Și dacă-mi dați voie să-mi spun părerea, eu zic, c'avem cărți destule aici. Domnul are mii și mii, cari îl fac să-și piardă capul, iar eu am două, cari mi-s deajuns: cartea de rugăciuni și *Bucătăreasa dela oraș*.

După ce-și isprăvi spusa econoama, îi ajută omulețului să-și închidă marfa iarăș în pânza lui cea verde.

Coccoz, omulețul, nu mai zimbă. Trăsăturile sale slăbite luară o expresie de suferință așa de adâncă, încât îmi părea rău acum, c'am luat peste picior un om așa de nenorocit. Îl chemai înapoi și-i spusei c'am zărit printre cărți un exemplar din *Istoria Estellei și a lui Nemorin*; că-mi plac foarte mult păstorii și păstorile și că, cu prețul convenit, aş cumpără bucuros povestea acestor amanți desăvârșiți.

— Vă dau cartea asta cu un franc douăzeci și cinci, domnule, îmi răspunse Coccoz cu fața radioasă de bucurie. E istorică și o să fiți mulțumit. Acum știu, ce vă place dvoastră. Văd, că sunteți cunoscător. Vă aduc mâne *Crimele papilor*. E bună scriere. Vă aduc ediția de amator, cu figuri colorate.

Îl rugai, să nu se mai ostenească și-l lăsa să plece mulțumit. După ce se pierduse pânza cea verde împreună cu colportorul în umbra coridorului, întrebai pe Tereza, de unde a căzut la noi biet omulețul acesta.

— Căzut, acesta-i cuvântul potrivit, îmi răspunse ea; a căzut la noi de pe coperiș, domnule, căci acolo locuște, cu nevastă-sa.

— Are nevastă, zici, Tereso? Minunat! Femeile-creaturi foarte ciudate. Asta trebuie să fie o biată nevăstuță mititică.

— Nu prea știu eu ce-i dumneaei, răspunse Teresa, dar o văd în fiecare zi târând de-alungul scărilor niște rochii de mătăsa pătate cu unsoare. Și-i aleargă ochii, ca niște scânteii. Și drept vorbind, se potrivesc oare ochii aceia și rochiile acelea unei femei, care-a fost primită aici de milă? Căci i-au lăsat să locuiască în pod, până mai este de reparat pe la coperiș, având în vedere că bărbatul e bolnav, iar nevasta e în stare binecuvântată. Portăreasa spunea chiar, c'ar fi simțit dureri azi dimineață, și c'ar fi în pat acum. Că tocmai de copil aveau nevoie!

— Tereso, răspunsei eu, fără îndoială n'aveau de el nevoie. Dar natura a vrut, să facă unul și i-a prins în laț. Îți trebuie o băgare de seamă fără pereche ca să poți zădărnici vicleniile naturii. Să ne fie milă de ei, dar să nu-i ocărîm! Cât despre rochiile de mătăsa, nu există femei tânără căreia să nu-i placă. Ficele Evei toate adoră gătelile. Chiar și dta, Tereso, care ești gravă și cuminte, ce gălăjie faci când îți lipsește un șorț alb, ca să servești la masă. Dar spune-mi, au ei ce le trebuie, în pod acolo?

— Păi, cum să aibă, domnule? Bărbatul, pe care-l văzurăți adineauri, eră colportor de bijuterii, după cât mi-a spus portăreasa; acum însă nu mai vinde ciaturi de buzunar, nu se știe de ce. Acum vinde calendare. Nu-i lefterie cinstită asta, și nu-mi vine să cred, că Dumnezeu binecuvântă un negustor de calendare. Femeea, între noi fie zis, îmi pare cam de nimic, un fel de Mario-culcă-te-colea. Tot așa de bine o cred în stare de-a crește un copil, cum mă cred pe mine în stare de-a cânta la ghitara. Nu știe nimenea de unde

au venit; eu însă sunt sigură că i-a adus căruța *Sărăciei* din țara lui *N'ai-grijă*.

— Vie de ori unde, Tereso, sunt nenorociți, și-i frig la ei în pod.

— Păi da! Coperișul doar e crepat în mai multe locuri; te plouă la ei, ca și afară. Ș'apoi n'au nici mobile, nici albituri. Măsarii și țesătorii, după cât îmi pare mie, nu lucră pentru creștini de pănura lor.

— E foarte tristă treaba asta, Tereso; iată o creștină mai rău provăzută, decât păgânul acesta de Hamilcar. Ea ce zice?

— Eu nu grăiesc niciodată cu oamenii aștia, dle. Nu știu ce spune, nici ce cântă. Căci cântă ziulica întreagă. O aud de pe scară, când mă duc sau când vin.

— Ei bine, moștenitorul lui Coccoz va putea zice, ca oul din găcitoarea țărănească: „Mama mă născu cântând“. Tot așa ceva i s'a întâmplat și lui Enric IV. Când Jeana d'Albret se simți cuprinsă de dureri, începă să cânte un cântec bisericesc:

Notre Dame du bout du pont,
Venez à mon aide en cette heure!
Priez le Dieu du ciel
Qu'il me délivre vite
Qu'il me donne un garçon!

— Stăpână Tu din capul podului,
Vino-mi într'ajutor în ciasu-acesta!
Pe Dumnezeu din cer Tu-l roagă,
Să mă deslege cât de grabnic,
Să-mi dea un băiețuș! —

Hotărât, nu-i cuminte lucrul, să dai vieță unor nenorociți. Dar asta se întâmplă zi de zi, Tereso, și de s'ar pune toți filozofii din lume, tot n'ar izbuti, să schimbe obiceiul acesta prost. Doamna Coccoz l'a urmat și ea, și cântă. Și-i bine, vezi!... Dar ian spune-mi Tereso, pus-ai oala la foc astăzi?

— Pus, dle, și-i tocmai vremea, să-i iau spuma.

— Foarte bine! Dar nu uită Tereso, să scoți din oală o ciașcă bună de supă și s'o duci supravécinei noastre.

Eră tocmai să se retragă econoama, când mai adausei:

— Tereso, înainte de toate, chiamă nițel hamalul și spune-i să ia dela noi o sarcină bună de lemne și să o ducă în pod la familia Coccoz. Mai ales, să aibă de grijă, să pună în grămadă și o bucată zdra-vână groasă, un butuc într'adevăr de Crăciun. Cât despre omuleț, dacă mai vine, te rog să-l oprești cuviincios de-a mai intra, atât el cât și cărțuliile lui galbene.

După ce luai aceste măsuri mărunte cu egoismul unui celibatar bătrân, mă apucau iarăș de catalog.

— urmează —

Citiți splendidul roman „Misterul poetului“ de Antonio Fogazzaro.
Editura: „Librăriei S. Bornemisa“,
Orăștie. — Prețul 2 coroane, franco.

Cărți primite la Redacție: Noua lege militară

Ioan I. Pavelea: Câteva observări critice dela adunările învățăto-rești. Prețul 50 fileri. Editura tipografiei Anca, Gherla.

Fi. de Schiller: Wilhelm Tell, dramă istorică în 5 acte tradusă de St. O. Iosif. Piesa a fost remunerată din partea „Societății pentru fond de teatru român” și a apărut în editura librăriei I. Ciurcu. Prețul 90 fileri.

Emil Tișca: In Constantinopol. Un volum interesant cu frumoase ilustrații și actual prin subiectul său. Editura institutului tipografic: Alexandru Anca, Gherla. Prețul 2 cor.

H. P. Petrescu: Învingeri strălucite, piesă într'un act localizată.

Bujorel: Micul mincinos, comedie în două acte localizată.

Din multe legi, ce s'au adus în ciclul parlamentar de acum, una dintre cele mai de seamă e fără îndoială: *legea militară nouă*, care prescrie schimbate în multe privinți legăturile cetățenilor cu armata. Cum fiecare cetățean începând cu 18 ani și până la 42 are strânse legături cu aceasta, — „Librăria S. Bornemisa” a făcut un bun serviciu dând în mâna publicului:

Noua lege militară

în traducerea pe înțeles a dlui sublocotenent Al. Hamat. Cine dorește se aplece, că *noua lege militară* ce favoruri acoardă, cu ce motive se poate cere serviciul de 10 săptămâni, apoi dreptul de voluntar și altele, aici le găsești pe toate tâlcuite și însoțite de câteva modele de rugare — așa că nu are nevoie să ceară dela unul și dela altul informații cari de multeori sunt greșite, — căci aci le află pe toate.

Cartea costă franco 2 coroane. Se poate comandă la „Librăria S. Bornemisa” în Orăștie.

RECLAME ȘI ANUNȚURI

se primesc la administrația revistei „Cosinzeana”

CU PREȚURI MODERATE

„Librăria Națională” S. Bornemisa

Orăștie—Szászváros

Cele mai noi cărți literare!

Dragoslav: Volintirii, nuvele, cor. 1'80
Emil Tișca: În Constantinopol „ 2'—
I. Ieșean: Secția Paterană în Balcani și în Dacia Traiană . . . . . „ 10'—
A. Lupeanu: De vorbă cu sălenii . . . . . „ 0'70
St. G. Sergent: Amintiri din războiul dela 1877—78. „ 2'—
Rodica: Carte de bucate . . . . . „ 3'—
Dr. Grünfeld: Viața sexuală „ 1'—
Dr. Sterian: Cum putem mări cantitatea de viață . . . . . „ 1'50
Demetriad: Visul lui Ali . . . . . „ 2'—

V. Eftimiu: Cocoșul negru . cor. 2'50
M. Simionescu-Râmnicianu: Propilce artistice . . . . . „ 2'50
E. Lovinescu: Aripa morții, roman . . . . . „ 1'80
G. Ionescu-Sisești: „Călător”, impresii . . . . . „ 1'50
B. Dumbravă: Pandurul, roman „ 3'—
Locusteanu: Cincizeci figuri contimporane . . . . . „ 2'50
Apostolescu: Istoria literaturii moderne . . . . . „ 0'20
Ion Agârbicean: Schițe și poezii . . . . . „ 2'—

Cele mai noi cărți literare!

Pentru porto să se trimită deosebit 20 bani de-o carte. Comandele se execută cu cea mai mare promptitudine. Librăria e provăzută cu un bogat depozit de cărți literare, și la dorință procură și cărți cari îi lipsesc. Mai are mare depozit și de hârtie de cancelarie și pentru scrisori, cerneală și revizite școlare. Cereți catalogul gratis și franco.